

شیعیان پاکستان

حضور تشیع در پاکستان که در گذشته بخشی از شبه قاره هند بود، به قرون نخستین اسلامی باز می گردد. در واقع نخستین جرقه های تشیع در دوران کوتاه خلافت امیرالمؤمنین علی بن ابی طالب علیه السلام و لشکر کشی های محدود مرزی کارگزار وی در سیستان به مرزهای هند به ویژه سند مشاهده شد. سپس مهاجرت سادات و برخی قیامگران علوی چون زیدی ها، ورود داعیان اسماعیلیه و سرانجام تشکیل حکومت اسماعیلیه در مولتان در قرن چهارم آن را گسترش داد. در قرون بعد، با همه فراز و فرود تاریخی ای که داشت و تعصبات موجود و سرکوب برخی سلسله های حکومتگر چون غزنویان (به ویژه سلطان محمود غزنوی) تشیع به حیات خود ادامه داد. این مذهب با ورود عالمان شیعه به این منطقه با گرایش های مختلف فقهی، حدیثی، کلامی و عرفانی در قرون بعدی گسترش یافت و پیروان آن در قرن های هشتم و نهم هجری مجدداً تحت عنوان سادات، قطب شاهان و جز آن ها در برخی از نواحی جنوب هند به حکومت رسیدند و همواره در دربار سایر سلسله ها نیز کم و بیش حضور داشتند.

شیعیان پس از استقلال این کشور در سال ۱۹۴۷ در مناطق مختلف چون پنجاب، سند سرحد، شمال، کشمیر آزاد، مناطق قبائلی و بلوچستان استقرار یافته و در مجموع در سراسر کشور پراکنده شدند. در یک نگاه کلی می توان بیشترین حجم شیعیان را در پنجاب که مهم ترین صوبه (استان) پاکستان به شمار می رود دانست. پس از آن سند، مناطق شمال، مناطق قبائلی، کشمیر، سرحد و بلوچستان قرار دارند.

لاهور مرکز پنجاب، مرکز فرهنگی و علمی شیعیان است و شهر ملتان در پنجاب و حیدرآباد و خیرپور در سند و پاراچنار در مناطق قبائلی و بلتستان در مناطق شمالی درصد قابل توجهی از شیعیان را در خود جای داده است.

به طور کلی مناطق و محلات عمده شیعه نشین در مراکز ایالت ها و برخی شهرستان های مهم پاکستان از این قرار است:

۱- در شهر کویته مرکز ایالت بلوچستان، خیابان علمدار و شهرک برروی و کرانی تقریباً به شیعیان اختصاص دارد و در جنوب این ایالت، شهرستان جعفرآباد بیشترین شمار شیعیان را در خود جای داده است.

۲- شهر کراچی مرکز ایالت سند دارای محله هایی است که اختصاص به شیعیان دارد. از جمله آن ها می توان به سادات کالونی، محله انچولی، رضویه سوسایتی: فاز اول و دوم، جعفر طیار

سوسایتی، محمدی دیره، سولجر بازار، عباس تاون، پهلوان گوت، حسین گوت، فیصل کالونی، ناظم آباد و غیره اشاره نمود که شیعیان دوازده امامی دارای زبان های مختلف اردو، بلتی، فارسی، پشتو و گجراتی در آن ها زندگی می کنند.

یکی از شهرستان های معروف ایالت سند، حیدرآباد است که شمار فراوانی شیعه در آن زندگی می کنند. معروف ترین محله های شیعه نشین در آن شهر عبارت است از: لطیف آباد ۴، ۵، ۸، ۹، ۱۰، ۱۱، ۱۲، حسین آباد و محله امام باره.

۳- در شهر لاهور مرکز ایالت پنجاب، حدود یک میلیون از شش میلیون جمعیت آن را شیعیان تشکیل می دهند و شیعیان در محله های موچی گیت، امامیه کالونی، جعفریه، کالونی، کرین تاون، غازی آباد، مادل تاون و جوهر حضور دارند.

یکی از شهرهای مهم این ایالت، مولتان می باشد که از جمعیت ۱۱۸۲۰۰۰ نفری آن حدود ۲۰ درصد را شیعیان امامیه به خود اختصاص می دهند. در شهر راولپندی ده درصد و در اسلام آباد هفت درصد شیعه هستند. شیعیان راولپندی در محله های شاه چن چراغ، محله قدیمی امام بارگاه، سیتلایت تاون، مغول آباد، و دوک سیدان و سایر نقاط حضور دارند. در اسلام آباد، شیعیان در منطقه G-6-2 که شیعه نشین است، سکونت دارند. همین طور کراچی کمپنی - محله ای در اسلام آباد - شیعه نشین است. در شهر جنگ به خصوص در چینیونت و راجوسادات شیعیان در اکثریت می باشند.

۴- در ایالت سرحد به ویژه مرکز آن شهر پیشاور، اقلیت شیعه در محله های گنج آسیا، مروی ها، خداداد (بازار قصه خوانی)، محمد داد، مسگری گدام، پیشاور صدر و حیات آباد زندگی می کنند.

۵- پاراچنار، در مناطق قبائلی، مرکز اصلی شیعیان به شمار می رود و نیز در شهرک هنگو در ایالت سرحد شیعیان اکثریت دارند. این شهرک زادگاه رهبر سابق شیعیان پاکستان شهید عارف حسین حسینی (شهادت در پنجم اوت ۱۹۸۸) می باشد.

این شهر تا به امروز همچنان صحنه اقدامات زشت مخالفان برای ترور و قتل عام شیعیان است، به طوری که رویدادهای اخیر این شهر را صحنه جنگ کرده است.

۶- در مناطق شمالی که منتهی الیه شمال شرق پاکستان است، شهرستان سکردو دارای اکثریت قاطع شیعه می باشند و جالب آن که شهرستان دیگر این ناحیه به نام گانگچه دارای ۸۷ درصد نوربخشیه و اندکی از اهل سنت است.

در گذشته نوربخشیه از فرقه های صوفی شیعه بودند، اما در سال های اخیر به دلیل فعالیت گسترده وهابیت که با تحریف تاریخ و منابع فکری آنان همراه بوده است شماری از نوربخشیه در شمال شرق پاکستان وهابی و شماری صوفی و گروهی به امامیه گرویده اند. عالمان وهابی با تصرف در منابع نوربخشیه و تحریف آن ها به نفع مذهب خود و تجدید چاپ آن ها توانسته اند عقاید جمعی از نوربخشیه را به سمت وهابیت متمایل سازند و این افراد در حالی که ادعای نوربخشیه بودن را دارند وهابی گردیده اند!

طلاب هندی و پاکستانی در نجف

حوزه های علمیه شیعیان پاکستان ریشه در مرکز کهن و علمی لکنهو در کشور کنونی هندوستان دارد و شیعیان شبه قاره (بر صغیر) قبل از سال ۱۹۴۷ که در سرزمین و کشور واحد به نام بهارات (هند) به سر می بردند در حوزه علمیه لکنهو جهت تحصیل علوم دینی و حل مشکلات اسلامی خویش مراجعه می نمودند و عالمان و مدرّسان بزرگ شیعی در آنجا تمرکز داشتند.

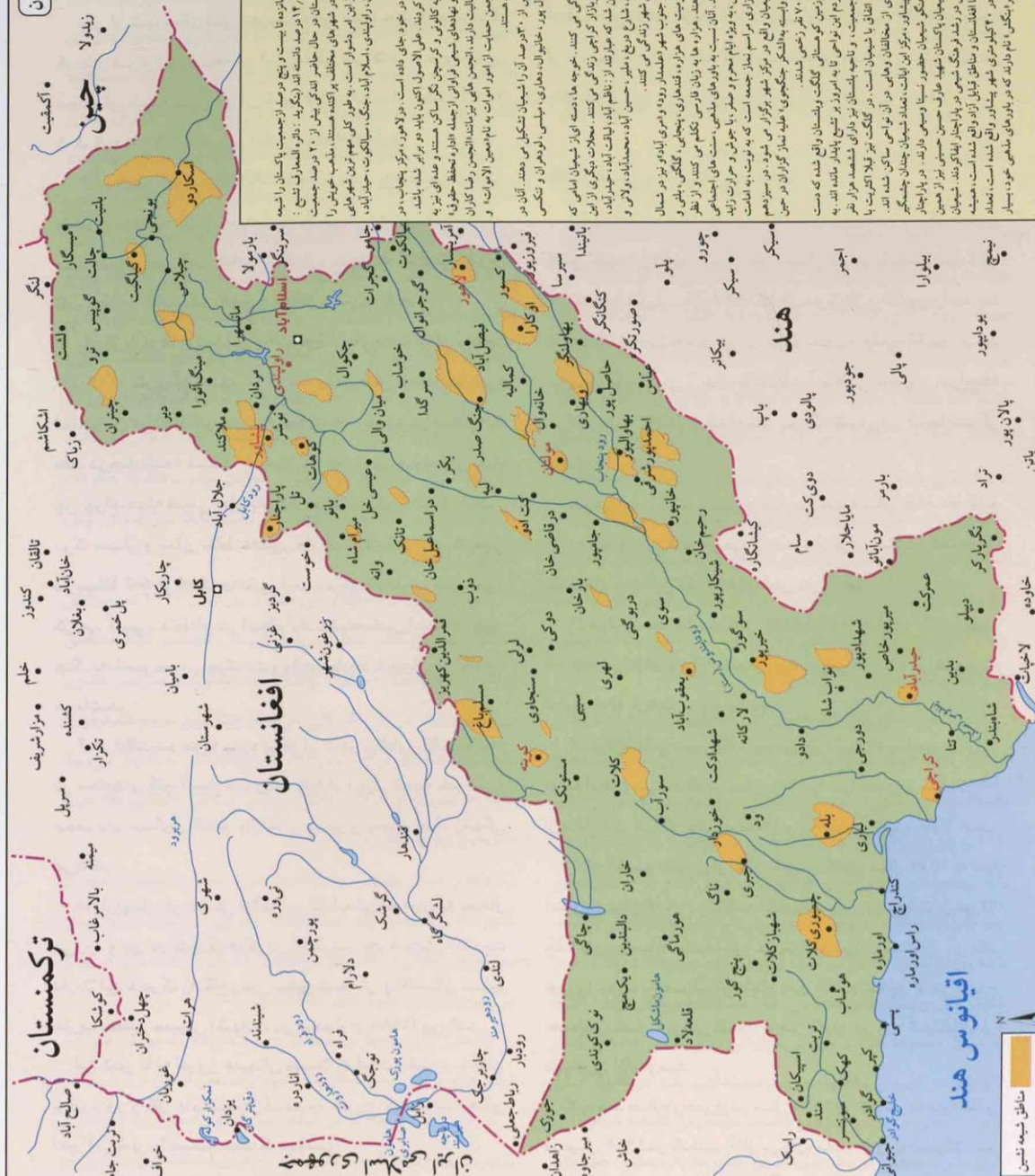
طبیعی است که مدرّسان و مدارس علمیه سایر نقاط هند تابع آن به شمار می رفتند. برخی از معروف ترین عالمان شیعه در پاکستان که به این دوره اختصاص دارند عبارت اند از:

۱- مولانا سید حشمت علی (۱۸۵۸-۱۹۳۵) دارای آثاری چون معراجیه در اثبات معراج جسمانی پیامبر (ص)؛ رساله در ضرورت امام؛ رساله عرشیه در رد تناسخ.

۲- مولانا مفتی سید خادم حسین از دیره اسماعیل خان از توابع استان سرحد که در سال ۱۹۰۰ به دنیا آمد و در سال ۱۹۳۵ از دنیا رفت. تنها اثر باقی مانده از وی الحث مع حیدر الکرار است.

۳- ابوالقاسم حائری از اهالی کشمیر که در سال ۱۸۲۳ به دنیا آمد و در سال ۱۹۰۶ درگذشت. کتابهایی چون لوامع التنزیل در ۱۲ جلد؛ شرح تبصره علامه حلی؛ خلاصه الاصول؛ رساله ای در باب نوروز؛ جواب با صواب در طعام اهل کتاب؛ حقایق لدانی شرح خصایص نسائی؛ برهان المتعه؛ برهان البیان در آیه استخلاف از مهم ترین آثار اوست.

۴- محمد صالح رضوی در سال ۱۹۲۹ در کشمیر به دنیا آمد و در سال ۱۹۱۸ درگذشت. آثار برجای مانده از وی: المیراث عند الشیعه و ترتیب تحفه العلوم می باشد.

۵- قلیچ بیگ شمس العلماء در سال ۱۸۵۳ در سند به دنیا آمد و در سال ۱۹۲۹ در گذشت. آثار وی عبارت اند از: مفتاح القرآن؛ در النجف (زندگانی امام علی - ع-) و ابکار الافکار (شعر).

۶- محمد باقر بن گل محمد شاه متولد ۱۸۸۳ در اطراف ملتان و متوفای ۱۹۶۶.

۷- محسن علی شاه سبزواری در سال ۱۸۵۸ در لاهور به دنیا آمد و در سال ۱۹۲۹ از دنیا رفت. کتاب نور العین فی جواز البكاء علی الحسین (ع) از اوست.

۸- جعفر حسین شاه در سال ۱۸۷۳ در منطقه کوهات زاده شد و در سال ۱۰۱۳ از دنیا رفت. از آثارش ترجمه قرآن مجید به زبان پنجابی است.

نکته قابل یادآوری آن است که عالمان دینی پاکستانی که در مرکز علمی لکنهو آموزش دیده اند به طور عمده تحت تأثیر اهداف و برنامه های آن، به آموزش زبان و مهارت های سخنوری و خطابه پرداختند و آثارشان نیز به بیان فضایل و مناقب محدود می گردد. چنان که آنان در سخنرانی ها نیز به همین امور علاقه نشان می دادند؛ اما محتوای علمی و اخلاقی چندان مورد توجه ایشان نبود.

پس از استقلال شبه قاره از سلطه انگلیس و هم زمان، تجزیه آن به دو کشور، و سپس پدید آمدن سه واحد سیاسی مستقل به نام های هندوستان، پاکستان و بنگلادش، شیعیان پاکستان به حوزه علمیه و ریشه دار نجف اشرف در عراق رو آوردند و طلاب علوم دینی پاکستانی برای تکمیل تحصیلات خویش بدان سو مهاجرت نمودند. برخی در آنجا ماندگار شده و شماری بعد از پایان تحصیلات به پاکستان بازگشته و به تدریس، تبلیغ و پاسخگویی به امور دینی مردم پرداختند. مدارس دینی پاکستان نیز پس از این تحول تحت تأثیر حوزه علمیه نجف قرار گرفت و فارغ التحصیلان آن مرکز، مدیریت، تدریس و احیاناً بنای آن ها را به عهده گرفتند. علمای یاد شده که در نجف تحصیل نموده بودند، نقش مهمی در حیات فکری و فرهنگی شیعیان داشتند. آنان به جای تأکید روی سخنوری و خطابه که توسط مرکز علمی لکنهو تأکید می شد، به ارتقای علمی و کاوش در فقه و اصول تکیه نمودند. این افراد که در مدارس علمیه نجف تحصیل نموده بودند بر فارغ التحصیلان لکنهو برتری داشتند و طلاب مدارس دینی را بدان سمت، جهت می دادند، طبیعی است که تبلیغ معارف اهل بیت (ع) نیز از نظر آنان به دور نبود بلکه در سایه وجود چهره های عالم از محتوای غنی تر برخوردار گردید.

برخی از مشاهیر عالمان دینی شیعیان پاکستان که از فارغ التحصیلان حوزه علمیه نجف به شمار می روند، از این قرارند:

۱- مولانا سید صفدر نقوی در سال ۱۹۳۳ در محله علی پور از بلوک مظفرگره چشم به جهان گشود. تحصیلات خود را در شبه قاره آغاز نموده، سپس به حوزه علمیه نجف رفته و پس از تکمیل تحصیلات به پاکستان بازگشت و در مدرسه جامع المنتظر لاهور به تدریس و مدیریت پرداخت. برخی از آثار علمی او عبارت است از: حقوق و اسلام؛ تصحیح ترجمه تذکره الخواص؛ ترجمه توضیح المسائل امام خمینی؛ ترجمه حکومت اسلامی امام خمینی؛ ترجمه السعاده الابدیه شیخ عباس قمی؛ ترجمه رساله المواعظ شیخ عباس قمی؛ ترجمه عقاید مرحوم مظفر و آثار دیگر به زبان اردو.

۲- مولانا سید ضامن حسین حائری در سال ۱۸۹۱ در یکی از مناطق کوهات در شمال پاکستان متولد شد. پس از آموزش های اولیه به حوزه علمیه نجف رفت و پس از سالها فعالیت های دینی و مذهبی در سال ۱۹۶۴ درگذشت.

۳- مولانا غلام حسین در سال ۱۹۳۹ در جلالپور ننگیانه از توابع سرگودها، پس از تحصیل مقدمات و فراگیری برخی متون درسی در مدارس پاکستان به نجف رفت و بعد از پایان تحصیل به پاکستان بازگشت و به فعالیت های آموزشی و دینی پرداخت. از آثار وی می توان به ماتم اوصحابه (عزاداری و صحابه) و قول مقبول فی اثبات وحدۃ بنت الرسول اشاره نمود.

۴- مولانا سید ریاض حسین نقوی در سال ۱۹۴۱ در منطقه ای از توابع علی پور مظفرگره به دنیا آمد. پس از آموزش های اولیه به حوزه علمیه نجف عزیمت و بعد از تکمیل تحصیلات به وطن مراجعت کرد. نامبرده افزون بر فعالیت های آموزشی و فرهنگی جهت ترغیب طلاب به قرآن کریم و اقناع اهل سنت در مباحث و مناظرات، قرآن مجید را در مدت پانزده ماه حفظ کرد و در مناظرات مختلف با اهل سنت شرکت کرد.

۵- مولانا سید زوآر حسین همدانی در تله گنگ از توابع اتک به دنیا آمد. پس از مدتی تحصیل در پاکستان به حوزه علمیه نجف رفته با تکمیل آموزش های خویش به پاکستان بازگشت. او مدیریت ماهنامه المبلغ را به عهده گرفت و در تصحیح و چاپ آثاری از جمله جواهر الاسرار محمد حسین سابق پرداخت و در سالهای اخیر به دوی مهاجرت کرد.

۶- مولانا سید احمد موسوی در سال ۱۹۱۵ در بلتستان تولد یافت. پس از چند سال تحصیل در کشورش در سال ۱۹۴۲ به حوزه علمیه نجف رفته، سپس به پاکستان بازگشت و فعالیت های فرهنگی و دینی خود را آغاز نمود، شهرتش بیشتر در خطابه است.

گزیده مدارس علمیه پاکستان

عنوان	تعداد مدارس دینی برادران	تعداد مدارس دینی خواهران	معروف ترین مدارس	معروف ترین مدرسان
حوزه علمیه پنجاب	۲۱۸	۵۵	۱. جامعه المنتظر ۲. مخزن العلوم الجعفریه	صفر حسین نجفی - حافظ ریاض حسین نقوی - سید افتخار حسین نقوی - غلام حسین نجفی
حوزه علمیه سند	۷۴	۱۱	۱. جامعه علمیه کراچی ۲. امام حسین فاؤنڈیشن	مرحوم شیخ عباس علی - شیخ علی مدبر - شیخ نوروز علی - شیخ حسن صلاح الدین - شیخ غلام محمد سلیم - سید فیاض حسین نقوی
حوزه علمیه سرحد	۱۰	۲	جامعه شهید عارف حسینی جامعه جعفریه پاراچنار	سید جواد هادی - عابد حسین شاکری
حوزه علمیه بلوچستان	۸	۲	۱. جامعه امام صادق کویت ۲. دارالعلم جعفری	محمد جمعه اسدی - عبدالصمد اکبری - یعقوب علی توسلی - شیخ مهدی
حوزه علمیه قبائلی	۳	۱	مدرسه علمیه جعفریه	عارف حسین حسینی - علی مدد
حوزه علمیه مناطق شمالی	۴۸	۹	مدرسه ولی عصر	شیخ حسن - ضیاء الدین رضوی
حوزه علمیه کشمیر آزاد	۳	۳	مدرسه جامعه نقویه	ژوار حسین همدانی - سید محمد نجفی
حوزه علمیه اسلام آباد	۱۰	۱	۱. جامعه اهل بیت (ع) ۲. جامعه الکواثر	علامه محسن علی نجفی - شیخ محد شفا نجفی - سید عباس الموسوی

۷- مولانا سید صادق علی نقوی در سال ۱۹۳۲ در لاهور زاده شد. پس از اخذ فوق دیپلم و مدتی کار اداری به علوم دینی رو آورده تحصیلات خود را در پاکستان و نجف انجام داد و مدتی به عنوان مترجم زبان های اردو و انگلیسی در دفتر آیت الله حکیم اشتغال ورزید. تألیفات وی عبارتند از: امامت، عقاید عمومی، حج، ترجمه کتاب علم الامام شهید محمد باقر صدر.

۸- مولانا میرزا صفدر حسین مشهدی در سال ۱۹۰۱ در بمبئی هند به دنیا آمد. پس از چند سال تحصیل علوم دینی به نجف رفت و از محضر عالمان بزرگ آن حوزه، کسب دانش کرد. او در سال ۱۹۸۰ در پیشاور رحلت کرد. آثار وی عبارتند از توحید، رسالت، تحریک سوسیالیزم، آئینه حق نما، دشمنی تاریخی یهود با اسلام.

۹- مولانا مفتی جعفر حسین در سال ۱۹۱۴ در گواجرانواله متولد شد. تحصیلات خود را در مدرسه ها و دانشگاه لکنهو ادامه داده، سپس به حوزه علمیه نجف رفته و تحصیلاتش را در علوم دینی تکمیل و سپس به پاکستان مراجعت کرد. او ضمن فعالیت های مهم سیاسی و فرهنگی این آثار را بر جا گذاشته است: ترجمه و حواشی نهج البلاغه به زبان عربی؛ ترجمه و حواشی صحیفه سجادیه؛ سیره امیر المؤمنین؛ مجموعه اشعار به زبان عربی و اردو. سرانجام در لاهور فوت نمود.

۱۰- مولانا حافظ بشیر نجفی در جالندهر (پنجاب شرقی هند) به دنیا آمد. در زمان استقلال پاکستان در سال ۱۹۴۷ به پاکستان کوچید و پس از تحصیلات لازم در پاکستان در سال ۱۹۶۵ به حوزه علمیه نجف انتقال یافته، نزد اساتید معروف آن مرکز علمی مانند شیخ محمد علی مدرس افغانی، سید محمد روحانی، شیخ راستی، شیخ محمد کاظم تبریزی و آیت الله ابوالقاسم خوئی تحصیل کرد.

وی پس از فراغت از تحصیل به تدریس و تحقیق پرداخت و آثاری را به زبان عربی پدید آورد که تاکنون چاپ نشده است از جمله: حاشیه بر شرح تجرید؛ حاشیه بر باب حادی عشر؛ حاشیه بر منظومه سبزواری؛ شرح کفایه؛ حاشیه بر مکاسب؛ مختصر تفسیر آیات الاحکام؛ کتاب الاصول؛ بعضی قواعد فقهی؛ شرح مقدمه قوانین الاصول. وی که اکنون در نجف به سر می برد، از جمله مراجع تقلید شیعیان است.

طلاب پاکستانی در قم

از پیش از پیروزی انقلاب و هم زمان با تحوّل که از آغاز دهه پنجاه شمسی در قم پدید آمد، شماری از طلاب هندی و پاکستانی نیز وارد قم شدند و در برخی از مراکز دینی به تحصیل مشغول شدند. در مرحله دوم، پس از پیروزی انقلاب اسلامی در ایران در سال ۱۳۵۷ (۱۹۷۹) که تحول بزرگی در جهان اسلام به ویژه جهان تشیع به وجود آورد و حوزه علمیه قم را شهرت جهانی بخشید، شیعیان پاکستان را نیز متوجه این مرکز علمی با برکت کرد. در نتیجه نه تنها طلاب پاکستانی به جای حوزه علمیه نجف که در اوائل دهه ۱۹۷۰ توسط رژیم بعثی صدام حسین مورد حمله قرار گرفته و طلاب و علمای غیرعراقی از آن اخراج گردیده بودند به حوزه علمیه قم برای تحصیل علوم دینی اقبال نشان دادند بلکه تحت تأثیر فضای انقلابی اوائل هشتاد میلادی و شرایط نوین جهانی و منطقه ای، به تأسیس مدارس دینی جدید و تحول در مضامین درسی و متون آموزشی و امکانات رفاهی، دست زدند و پیشرفت چشمگیری را در نظام آموزشی علوم دینی به وجود آوردند، به طوری که می توان آن دوران را نقطه عطف در این زمینه دانست.

فارغ التحصیلان پاکستانی حوزه علمیه قم پس از مراجعت به پاکستان، به تلاش های سیاسی و خدمات فرهنگی و عام المنفعه چون ساختن دارالایتام و درمانگاه و مراکز بهداشتی و تأسیس سازمان های سیاسی و فرهنگی توجه نشان داده اند و در مسائل سیاسی نیز علاقه فراوان داشتند.

یکی از اقدامات مهم آنان تأسیس حوزه های علمیه به سبک نجف و قم و با مواد درسی منطبق با برنامه مدارس ایران در پاکستان بود. در ادامه پیشرفت های کمی و کیفی که از آثار پیروزی انقلاب اسلامی ایران به رهبری مرجع عالیقدر تشیع حضرت امام خمینی (ره) بود، برای نخستین بار در پاکستان بعضاً با کمک های معنوی ایران حوزه های علمیه خواهران در صوبه (استان)ها و مناطق مختلف پاکستان، تأسیس گردید که در آن ها به صورت اختصاصی به جذب دختران مستعد جهت آموزش علوم دینی پرداخته شد.

این محصلان به تدریج به سطوح بالای علمی رسیدند و اکنون از فارغ التحصیلان مدارس دخترانه، شمار قابل توجهی در حوزه علمیه قم (جامعه الزهرا «س») به تکمیل تحصیلات دینی می پردازند و جمعی از آنان به کشور خویش باز گشته و به تدریس علوم دینی در مدارس مختلف یاد شده و یا اداره آن ها و فعالیت های علمی و آموزشی، دینی در سایر نقاط و مراکز علمی و مردمی اشتغال دارند.

نفوذ وهابیت در پاکستان و جنگ شیعه - سنی

پس از انقلاب و از زمانی که برخی از دولتهای عربی به نیابت از امریکا و بر اثر جهالت و حماقت، کار نفاق افکنی میان مسلمانان را دنبال کردند تا مانع از اتحاد و یکپارچگی مسلمانان شوند، در پاکستان نیز برخی از گروه های افراطی مسلح شده و به ضدیت با شیعه و کشتار آنان پرداختند.

این گروه با نام سپاه صحابه و اسامی دیگر، به ترور شخصیت های برجسته فرهنگی و حقوقی پرداخته و از جمله رهبر برجسته شیعیان این کشور عارف حسین الحسینی را به شهادت رساندند. همچنین بارها در ایام عاشورا، با منفجر کردن مساجد و حسینیه های شیعه، به کشتار وحشیانه آنان دست زدند.

این در حالی است که شیعیان با بردباری توانستند چهره زشت تروریست های مذهبی را که مهم ترین رسالت آنان ایجاد نفاق و دوئیت میان مسلمانان است نشان دهند. تاریخ این کشتارها درسی سال گذشته یکی از خونین ترین وجوه تاریخ مذهبی پاکستان و شاهد مهمی برمظلومیت شیعیان است. شرح این جنایات تنها در یک کتاب مفصل امکانپذیر است.

مشارکت سیاسی شیعه

قدیمی ترین سازمان و تشکیلات شیعی در پاکستان «شیعی کنفرانس» است که به قصد متحد ساختن شیعیان سراسر هند و دفاع از حقوق اجتماعی آنان در شهر لکهنو تأسیس شد. فعالیت های این سازمان به تدریج به ایالت پنجاب توسعه یافت و تشکیلاتی تحت عنوان «پنجاب شیعه کنفرانس» به رهبری کسانی چون راجا غضنفرخان (اولین سفیر پاکستان در ایران) شکل گرفت. اندکی بعد «کنفرانس شیعیان سراسر پاکستان» در سال ۱۹۴۵ میلادی / ۱۳۲۴ شمسی تأسیس شد.

«اداره تحفظ حقوق شیعه» دومین تشکیلات عمده شیعی پاکستان بود که در لاهور تأسیس شد. «شیعه مطالبات کمیته» یا کمیته درخواستهای شیعیان که توسط سید محمد دهلوی در سال ۱۹۶۰ میلادی / ۱۳۳۹ شمسی تأسیس شد، و «حزب سیاسی شیعه» که در بحبوحه کشمکش های شیعیان با دولت وقت پاکستان و حکومت ژنرال ایوب خان، بر سر استیفای حقوق شیعیان در ۱۳ اکتبر ۱۹۶۹ میلادی / ۲۱ مهر ۱۳۴۸ شمسی تأسیس گردید نیز از گروه ها و تشکیلات مهم شیعی پاکستان به حساب می آیند.

مهم ترین انگیزه های تأسیس این گروه های شیعی تقاضای صدور مجوز تدریس کتب درسی خاص شیعی در سطوح مختلف آموزشی برای دانش آموزان و دانشجویان شیعه، تفکیک موقوفات شیعه از موقوفات اهل تسنن و اداره آن ها توسط خود شیعیان، و آزادی شیعیان در برگزاری مراسم عزاداری محرم بود.

تا آنجا که به فعالیت های سیاسی مربوط می شود، شیعیان پاکستان تا پیش از سال ۱۹۸۰ به صورت حزبی فعالیت مستقل سیاسی نداشتند، هرچند برخی از شیعیان در سیاست حضور داشتند. از آن جمله قائد اعظم پاکستان محمد علی جناح رئیس جمهور، لیاقت علی خان نخست وزیر و اسکندر میرزا رئیس جمهوری پاکستان بین سال های ۱۹۵۵-۱۹۵۸ شیعه بودند.

در دوره های اخیر، پست های مهم همه در اختیار دیگران بوده؛ اما در حد افسران ارتش یا مناصب دیگر شیعیان حضور داشته اند.

در سال ۱۹۷۹ شیعیان حزب «نهضت اجرای فقه جعفری» را در شهر «بکهر» تأسیس کردند. علامه مفتی جعفر حسین روحانی ریاست این حزب را به عهده گرفت. او اولین حرکت سیاسی خود را در ژوئیه ۱۹۸۰ با راه اندازی راهپیمایی بزرگی در اسلام آباد آشکار کرد.

پس از او شهید عارف حسین حسینی در سال ۱۹۸۴ رهبری این تشکل را در اختیار گرفت و آن را به صورت یک حزب رسمی درآورد. عارف در سال ۱۹۸۸ در پیشاور به شهادت رسید و علامه سید ساجد علی نقوی جایگزین وی شد که تا امروز همچنان رهبری شیعه را در دست دارد. فعالیت این تشکل مانند بسیاری از احزاب دیگر پس از واقعه یازدهم سپتامبر محدود گردید.

مراسم عاشورا در پاکستان

نماد تشیع در شبه قاره و از جمله پاکستان، مراسم عاشورای حسینی است. به طوری که هیچ نقطه ای از نقاط شیعه نشین در سراسر شبه قاره نیست که در ایام عاشورا مراسم برگزار نشود. این مراسم آداب مخصوص به خود را دارد و این آداب در مناطق یاد شده به مراتب بیش از آنی است که در ایران یا حتی عراق وجود دارد.

برگزاری مراسم عاشورا در طول قرن‌ها، سبب شده است تا بسیاری از مسلمانان غیر شیعه نیز نسبت به آن علاقه مند شده، یا مجالس مستقل برگزار کرده و یا در مراسم شیعیان حضور یابند. به عبارت دیگر تمام شیعیان پاکستان با شور و شدت بیش از حد در مراسم عزاداری محرم ظهور می یابند. در این مراسم پاکستانی ها شبیه کوچکی از مقبره امام حسین (ع) در کربلا را پیشاپیش عزاداران حمل می کنند. در هند به این شبیه تعزیه و در نقاط دیگر ضریح یا نقل می گویند. علاوه بر «سینه زنی»، «زنجیرزنی» نیز در مراسم عزاداری محرم در پاکستان معمول است.